

СУЧАСНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ В РЕАЛІЯХ НЕОІНДУСТРІАЛЬНОГО СУСПІЛЬСТВА

А. М. Ковальчук, к. е. н. Національний авіаційний університет, alenam9697@gmail.com, orcid.org/0000-0002-9059-8303,

Ю. Ю. Копча, к. е. н., Національний авіаційний університет, yurii.kopcha@npp.nau.edu.ua, orcid.org/0000-0001-6639-6421

Методологія дослідження. У результаті проведеного дослідження авторами було використано наступні методи: статистичного аналізу – для дослідження динаміки основних показників діяльності підприємств машинобудування; графічний – для представлення результатів дослідження статистичних показників; узагальнення – для виділення основних тенденцій сучасного розвитку підприємств машинобудування.

Результати. У статті досліджені основні передумови розвитку підприємств машинобудування в реаліях неоіндустріального суспільства. Розглянуто тенденції світового ринку товарів підприємств машинобудування та їхнє відображення на вітчизняних підприємствах. Досліджена динаміка ВВП та переробної промисловості України. Виявлені тенденції розвитку підприємств машинобудування через значення індексу промислової продукції у розрізі машинобудування. Проведено порівняння обсягів виробленої та реалізованої продукції підприємств машинобудівної галузі як умов їхнього розвитку в неоіндустріальному суспільстві. Досліджено структуру активів підприємств машинобудування як фактору забезпечення їх оптимальної діяльності. Проведено оцінку структури підприємств машинобудування за прибутковістю. Проаналізована динаміка капітальних інвестицій підприємств машинобудівної галузі та витрати їх на програмне забезпечення як передумови активної цифрової трансформації.

Новизна. У ході діагностики сучасних передумов розвитку підприємств в умовах становлення неоіндустріального суспільства виявлено взаємозалежність розвитку підприємств та неоіндустріального суспільства, які є різними сторонами одного вектору розвитку вітчизняної економічної системи.

Практична значущість. Запропоновано досліджувати основні показники діяльності підприємств машинобудівної галузі задля виявлення тенденцій та умов їх розвитку у неоіндустріальному суспільстві через невід'ємність розвитку підприємств від середовища їх функціонування.

Ключові слова: розвиток, підприємство, машинобудування, неоіндустріальне суспільство, потенціал, передумови, цифровізація, інноваційний розвиток, промисловість, адаптація.

Постановка проблеми. Темпи розвитку економіки країни та сучасні умови функціонування вітчизняних підприємств спонукають їх до постійних процесів адаптації до змін та викликів неоіндустріального суспільства, особливо це стосується промислових підприємств із довгим циклом виробництва на які значною мірою впливають зовнішні фактори розвитку суспільства. Сьогодні економічному життю нашої країни

притаманні постійні зміни, результатом яких є формування основних тенденцій розвитку в провідних галузях, зокрема й у промисловості. Свою діяльність промислові підприємства здійснюють в умовах мінливості, ризику, адаптацій та невизначеності, що зумовлює необхідність дослідження передумов їх розвитку, як основи формування середовища функціонування підприємств.

Безперервний розвиток підприємств нині, є одним із встановлених економічних імперативів, які передбачають досягнення їх економічного зростання та захист їх економічних інтересів перед викликами сучасності. В умовах становлення неоіндустріального суспільства дослідження передумов та тенденцій діяльності підприємств, як основної одиниці господарського життя суспільства, є підґрунтям для розуміння векторів макроекономічного розвитку та підприємств зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку промислових підприємств, у тому числі й підприємств машинобудування, у своїй працях здійснювали наступні науковці: Ареф'єва О. [5,11,13], Божанова О.[14], Вовк О. [11], Дикань В.[1], Дуднева Ю. [14], Квільніський А.[10], Коритько Т. [12], Пілецька С.[12], Полоус О. [13], Прохорова В.[9, 14], Салоїд С. [4], Сейсебаєва Н. [6]. Проте, сучасні тенденції розвитку неоіндустріального суспільства потребують аналізу та оцінки передумов функціонування підприємств та їх можливостей до зростання.

Формулювання мети статті. Метою статті є дослідження сучасних передумов розвитку підприємств машинобудування в реаліях неоіндустріального суспільства для формування стратегічних напрямів розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У вітчизняних реаліях сучасний період розвитку економіки країни та його суспільства супроводжується кризовими явищами та постійними змінами, які спостерігаються в різних галузях та підприємствах. Сучасні тенденції змін та адаптацій зовнішнього середовища діяльності, спонукають підприємства до пошуку шляхів удосконалення та оптимізації власної діяльності через формування потенціалу та урахування його особливостей задля визначення конкурентної переваги функціонування на вибраних ринках, а також для забезпечення розвитку неоіндустріального суспільства.

Як фундаментальний комплекс по забезпеченню відтворювальних процесів в економіці та відновлення її конкурентоспроможності, на сьогоднішній день вітчизняне машинобудування майже повністю

втратило свій потенціал та не сприяє належним чином відтворенню активної частини основного капіталу країни, що є передумовами для формування загроз економічній безпеці підприємств машинобудування. Особливості економічної та господарської діяльності вітчизняних підприємств машинобудування вказують на відсутність ознак стійкості їх функціонування, що підтверджується існуючою ситуацією в сфері машинобудівного виробництва [1]. Проте, попри визначені проблеми галузь машинобудування сьогодні залишається потужною частиною обробної промисловості та об'єднує діяльність 7 304 підприємств різної форми власності із 347 661 зайнятих осіб, саме тому мотиваційне управління економічною безпекою є дієвим механізмом зростання галузі [2]. Розвиток машинобудування України визначається тенденціями глобальних ринків. Нині, світова торгівля продукцією машинобудування зростає із середньорічним темпом 3,1%, досягнувши в 2017 році 7,3 трлн. дол. США. В структурі світової торгівлі частка готової продукції складає близько 53% та залишається сталою протягом останніх десяти років. Найбільші обсяги продукції машинобудування у світовій торгівлі припадають на комп'ютерну, електронну та оптичну продукцію – 2,8 трлн. дол. США або 39%; машини та устаткування – 1,5 трлн. дол. США (21%); автотранспортні засоби, причепи та напівпричепи – 1,5 трлн. дол. США (21%). Найбільш сталими сегментами світової торгівлі машинобудівною продукцією залишаються автотранспортні засоби (996 млрд. дол. США), електронні компоненти (901 млрд. дол. США), обладнання зв'язку (694 млрд. дол. США), комп'ютери та їх допоміжне устаткування (610 млрд. дол. США), повітряні літальні апарати (396 млрд. дол. США) [3] (рис. 2.1).

Нині, основними тенденціями машинобудівної галузі у сучасному неоіндустріальному суспільстві на світових ринках є:

- глобальна стандартизація;
- зменшення терміну життєвого циклу товару через прискорення виведення нових продуктів на ринок;
- зростання ролі країн, що розвиваються, зокрема географічне розширення глобальних ланцюгів доданої вартості у

зв'язку із дешевшими ресурсами, в тому числі й на трудові ресурси;

- сервісифікація виробництва;
- зростання частки R&D у формуванні ланцюгу доданої вартості і зменшення частки виробництва[3];
- зростання конкуренції між міжнародними корпораціями;
- використання цифрових інструментів у виробництві продукції (Індустрія 4.0);
- глобалізація підприємств машинобудування через об'єднання або входження малих та середніх підприємств із різних країн світу та інші.

Усі ці перераховані тенденції розвитку підприємств машинобудування у світі притаманні для підприємств України, мають значний вплив на рівень розвитку підпри-

ємств та зумовлюють подальші дослідження щодо їх функціонування в умовах неоіндустріального суспільства. Стан машинобудівного комплексу в країні його стабільність та безпека визначають соціально-економічний і техніко-технологічний рівень розвитку держави, конкурентоспроможність його виробництв. Для сучасних вітчизняних машинобудівних підприємств важливим є ефективне функціонування та підтримання на високому рівні конкурентоспроможності продукції на ринках, що забезпечить належний рівень його економічної безпеки та розвитку [4, с.210], та є однією із передумов економічного зростання підприємств, як окремих економічних суб'єктів та економіки загалом.

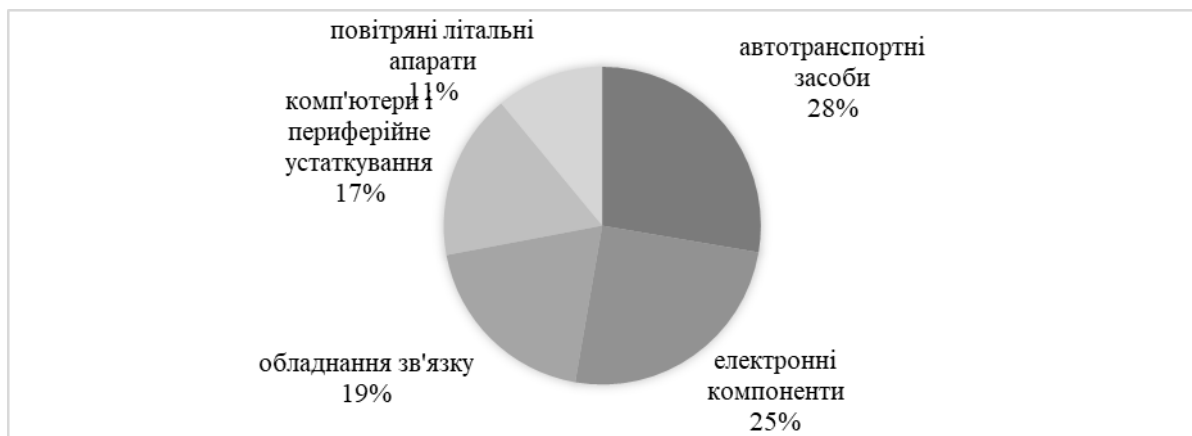

Рис. 1. Структура сегментів світової торгівлі машинобудівною продукцією
Побудовано за даними [3]

Проблемні питання розвитку підприємств машинобудування в Україні пояснюються негативним впливом таких факторів зовнішнього середовища, як: посилення недобросовісної конкуренції, постійні зміни у законодавстві, високі трансакційні витрати на погоджувальні, ліцензійні та дозвільні процедури та перевірки, нестабільність сировинного, виробничого та постачальницького секторів, зниження купівельної спроможності корпоративних споживачів та населення [5], усі ці загрозливі явища гальмують розвиток підприємств машинобудування та впливають на їх мотивацію до забезпечення стабільності. У той же час, в країні середовище функціонування підприємств машинобудівної галузі, що склалося, обу-

мовлене високим ступенем нестабільності та нестійкості, через вплив загальносвітових економічних тенденцій та демотиваційних чинників, що викликає загальне зниження рівня економічної безпеки машинобудівних підприємств [6], який гальмує їх розвиток на рівні галузі, а також можливостей забезпечення їх сталого розвитку.

Загальноприйнятим макроекономічним показником, який відображає економічну діяльність в державі є валовий внутрішній продукт (ВВП). Якщо розглядати структуру ВВП України відповідно до виробничого методу, то у 2019 році частка переробної промисловості у ВВП країни становила 10,84% (рис. 2.) або 430 666 млн. грн. Як можна спостерігати із рис.2.2. з кожним ро-

ком переробна промисловість зростає паралельно ВВП країни. Пороте, якщо розглядати саме частку переробної промисловості у ВВП, то бачимо, що у 2014 році вона становила 12,23%, що було найвищим показником за досліджуваний період (2013–2019 рр.), проте у 2015 році скоротилась до 11,9%, у 2016 році знову зросла до 12,22%, проте з 2017 року продовжує падати. Із 2013 по 2019 роки, саме у 2019 році частка переробної промисловості у ВВП країни скорочу-

валась до найменшого показника за досліджуваний період. Скорочення частки переробної промисловості у ВВП країни свідчить про зниження ділової активності підприємств, що пов'язана із втратами ринків збуту, зростанням витрат, зниженням конкурентоспроможності підприємств, що в сукупності факторів в умовах трансформацій в економіці негативно впливає на економічну безпеку промислових підприємств, зокрема на їх мотивацію до зростання її рівня.

Рис. 2. Динаміка ВВП та переробної промисловості України за 2013–2019 роки, млн. грн.

Побудовано за даними [7]

Галузь машинобудування є провідною галуззю промисловості України, яка включає в себе діяльність 7 304 малих, середніх та великих підприємств. У вітчизняному машинобудуванні налагоджене конкурентоспроможне виробництво морських та річкових суден, ракетно-космічної техніки, виготовлення машин та обладнання для легкої і харчової промисловості [2]. Усі підприємства машинобудівної галузі нині перебувають в умовах трансформаційних процесів неоіндустріального суспільства як у зовнішньому середовищі їх діяльності так і у внутрішньому, що зумовлює посилення уваги керівництва підприємств до проблем забезпечення їх постійного розвитку.

Стан промисловості в країні визначається із використанням макроекономічних індексів, зокрема індексу промислової продукції. Разом із показниками ВВП, індекс промислової продукції дозволяє виявити рівень наявного потенціалу розвитку підприємств, а його динаміка свідчить про основні тенденції галузі, що визначаються діяльністю підприємств (рис.3). Аналіз інде-

ксу промислової продукції в Україні за 2013–2020 роки свідчить про суперечності розвитку промисловості як провідної галузі економіки країни, що відображається у нестабільній динаміці індексу за відповідний період. До прикладу, найнижче значення показника у 2015 році (87,7%), а у 2016 році показник зріс майже на 17% до 104,0%. У 2019 та 2020 роках відбувається скорочення показника, що свідчить не лише про проблеми із виробництвом та реалізацією продукції, але й про перерозподіл ресурсів промислових підприємств у напрямі інноваційних тенденцій у промисловості України в умовах посилення цифровізації та формування неоіндустріального суспільства. Щодо машинобудування, то індекс промислової продукції також має неоднорідну динаміку, що відповідає загальним тенденціям промисловості країни. Зростання індексу у розрізі машинобудування відбулось завдяки процесам інноваційної модернізації, цифрових трансформацій, які впроваджувались на підприємствах.

Рис. 3. Індекс промислової продукції України 2013-2020 р.р.%

Побудовано за даними [7]

Розвиток підприємств машинобудування можна охарактеризувати відповідно до обсягів виробленої та реалізованої продукції, витратами на виробництво продукції та доданою вартістю за витратами виробництва підприємств. Оскільки основною

діяльністю машинобудівних підприємств є виробництво продукції, то відповідно її обсяги будуть свідчити про напрями їх розвитку та мотивацію підприємств галузі до нарощення діяльності.

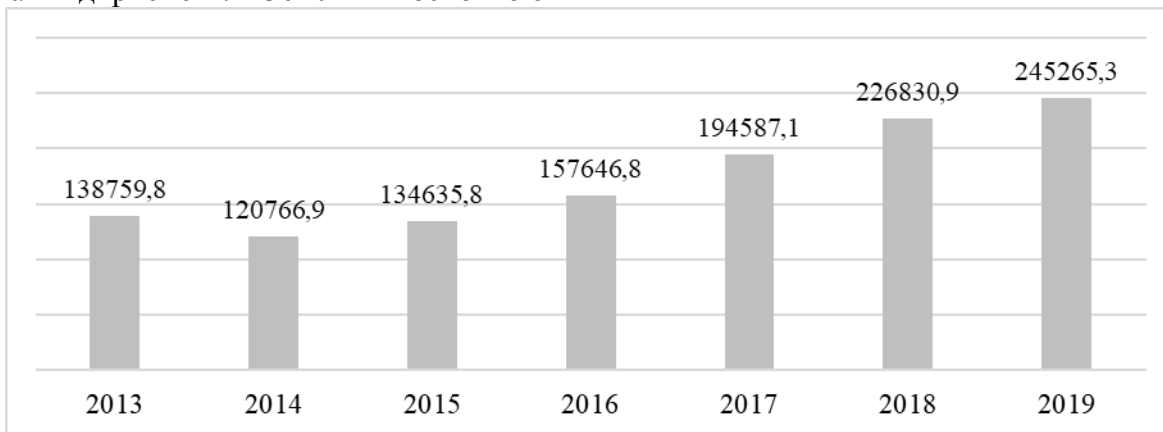

Рис. 4. Динаміка обсягів виробленої продукції підприємств машинобудівної галузі у 2013–2019 рр., млн. грн.

Побудовано за даними [7]

Відповідно до рис. 4. спостерігаємо поступове зростання обсягів виробленої продукції підприємств машинобудівної галузі: у 2014 році відбувся спад обсягів виробленої продукції з 138 759,8 млн. грн до 120 766,9 млн. грн., проте починаючи з 2015 році показник виробничо-господарської складової економічної безпеки починає зростати все більшими темпами, наприклад у 2017 році ріст виробленої продукції зріс на 36 940,3 млн. грн. у порівнянні із попереднім роком. Загалом за сім досліджуваних років обсяги виробленої продукції підприємствами машинобудування збільшились на суму 106 505,5 млн. грн., що в певній мірі відповідає зростанню кількості підприємств, та відображають їх вмотивованість до забез-

печення економічної безпеки. Умовою забезпечення оптимально рівня розвитку підприємств, є врахування обсягів реалізованої продукції, адже їх виробництво без належної реалізації не принесе підприємствам вигоди. Відповідно до зростання обсягів виробленої продукції на вітчизняних підприємствах відбувається також зростання реалізованої продукції. Оптимальне співвідношення цих двох показників показує здатність підприємства до стимулювання конкурентної реалізації продукції, завоювання або збереження ринків збуту (рис. 5), а також дозволяє сформулювати запас виробленої продукції для використання у майбутніх періодах у разі проблем із виробництвом. Таким чином, підприємства машинобудування

дбають про стабільність виробничих процесів та безперервність у постачанні готової продукції, оскільки особливістю галузі є переважно великі стадії життєвого циклу товару. У порівнянні із 2013 роком у 2019 році обсяги реалізованої продукції зросли на 104 363,27 млн. грн. Відповідно, спостеріга-

ємо, що мотиваційними стимулами до забезпечення розвитку може бути не лише отримання прибутку, а й прагнення до пошуку нових ринків збуту, та свідчить про необхідність використання мотиваційних механізмів в управлінні економічною безпекою підприємств.

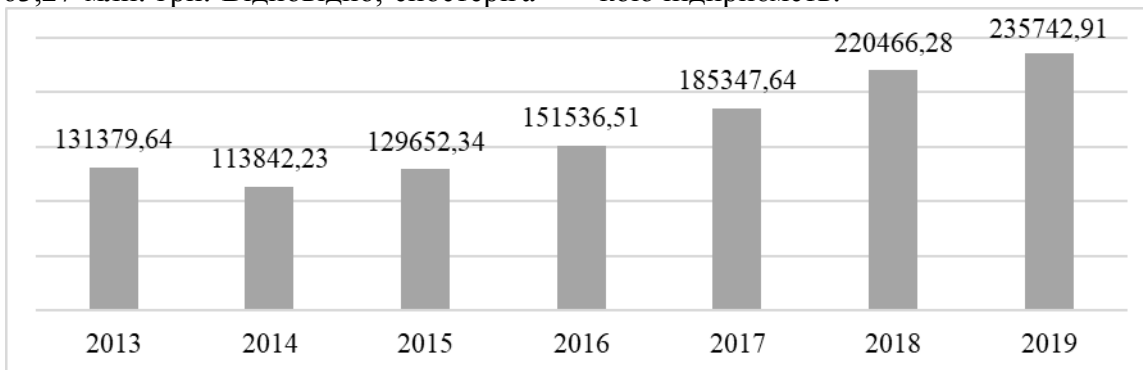

Рис. 5. Динаміка обсягів реалізованої продукції підприємств машинобудівної галузі, 2013–2019 рр., млн. грн

Побудовано за даними [7]

Передумовами стійкого розвитку підприємств в умовах неоіндустріального суспільства є оптимальний розподіл їх активів. Для оптимального функціонування підприємств та забезпечення належного рівня їх розвитку, у них має бути забезпечене певне співвідношення між оборотними та необоротними активами. Галузь машинобудування належить до галузей економіки де необоротні активи мають досить вагоме значення, впливають на виробництво продукції, загальну ліквідність, ділову активність та платоспроможність. На рис. 6. наведена струк-

тура активів підприємств машинобудування. Вважаємо, що таке співвідношення дозволить підприємствам здійснювати свою діяльність, проте скорочення частки необоротних активів може свідчити про проблеми у підприємств із забезпеченням виробництва продукції, стимулюванням до оновлення основних засобів, скорочення нематеріальних активів, що в майбутньому негативно впливатиме на рівень економічної безпеки, що є передумовою до формування мотиваційного управління економічною безпекою підприємств.

Рис. 6. Структура активів підприємств машинобудування, %, 2019 р.

Побудовано за даними [7]

Динаміка фінансових результатів суб'єктів господарювання машинобудівної галузі свідчить про коливання отриманих результатів на протязі 2013–2019 років від збитків до прибутків, а у 2017 році результа-

ти діяльності підприємств машинобудування досягли позитивних показників (прибутків) у сумі 6 119,7 млн. грн, у 2018 році прибутки продовжували зростати до 7 505,3 млн грн., і у 2019 році становили 19 852,1 млн.

грн. Такі тривалі проблеми в галузі із отриманням позитивних фінансових результатів пов'язані із специфікою галузі, тривалим операційним циклом виробництва продукції, необхідністю модернізації застарілих та неефективних основних засобів. Також збитковості галузі у 2014–2016 роках сприяли й політичні фактори, як скорочення торговельних відносин із країно-агресором, зменшення кількості підприємств в результаті анексії частини країни та воєнного конфлікту на її східних територіях [8]. Усі ці фактори негативно відображаються на фінансових результатах діяльності підприємств, а отже й на їх економічній безпеці. Дана ситуація свідчить про те, що підприємства машинобудування мають враховувати не лише економічні чинники, але й інші, політичні, соціальні, національних інтересів тощо та умовами, що впливатимуть на за-

безпечення ефективності управління та прийняття управлінських рішень.

Проте, зростання збитку, як фінансового результату, у підприємств машинобудівної галузі не свідчить проте, що всі суб'єкти господарювання отримали збиток, а вказує, що ті підприємства, що тримали збиток значно переважають результати тих, що отримали прибуток. Нині основним мотивом та підґрунтям розвитку підприємств є досягнення позитивного результату, тобто отримання прибутку. При розгляді прибутковості як інструменту забезпечення розвитку важливо врахувати кількість підприємств, які отримали прибутки чи збитки, адже це відображає скільки підприємств є вмотивованими до провадження оптимальної діяльності, забезпечення розвитку у майбутньому (рис. 7.).

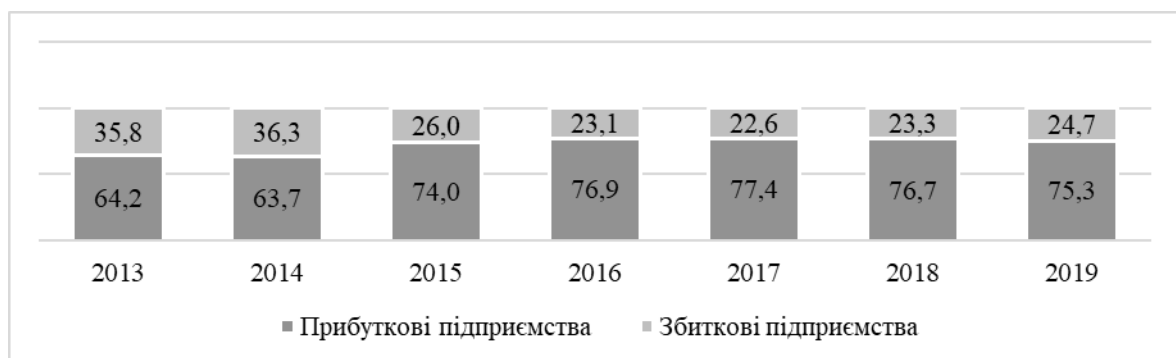

Рис. 7. Структура підприємств машинобудування за прибутковістю/збитковістю, 2013–2019 рр., %

Побудовано за даними [7]

З 2017 року частка збиткових підприємств продовжує повільно зростати, що свідчить про, те що на все більшій кількості господарських одиниць виникають проблеми з налагодженням організації прибуткової діяльності, що в майбутньому буде відображатися у проблемах управління підприємством, в тому числі й управління їх розвитком. Тобто такі підприємства у своїй діяльності не змогли знайти необхідні інструменти мотивації діяльності, а прибуток як мотив не завжди залежить тільки від внутрішнього управління підприємством [9, с.63].

Окрім отримання прибутку та забезпечення рентабельності ще однією передумовою, що визначає розвиток підприємств у

неоіндустріальному суспільстві є інвестиції, зокрема капітальні інвестиції, які мають стратегічний характер (рис. 8), динаміка капітальних інвестицій машинобудівних підприємств, показує позитивну динаміку, навіть у 2014 році. Проте найбільш виражено зростання капітальних інвестицій почали зростати за останні 3 роки, що свідчить про вкладення коштів у розвиток підприємства, оновлення його фондів, що в майбутньому забезпечить їм зростання якості продукції, її кількості та конкурентоспроможності на ринках, що знайде відображення у оптимізації усіх напрямів діяльності підприємств [10]. Позитивна динаміка капітальних інвестицій свідчить про те, що керівництво машинобудівних підприємств розуміє важливість вкладення коштів у розвиток, а саме

розуміння того, що ресурси необхідно вкладати у власне підприємство уже є сприятливою передумовою формування на підприєм-

ствах основних положень неіндустріального суспільства.

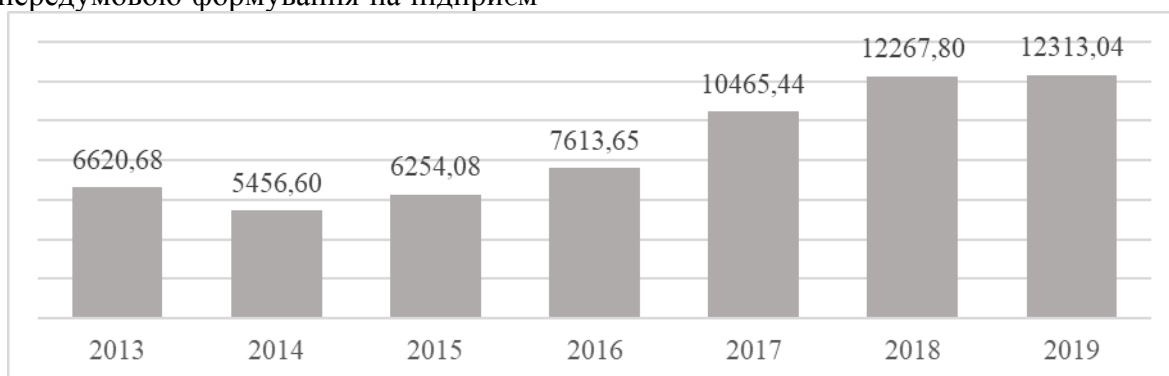

Рис. 8 Динаміка капітальних інвестицій підприємств машинобудівної галузі у 2013–2019 роках, млн. грн

Побудовано за даними [7]

Основою входу підприємств у реалію неіндустріального суспільства є рівень застосування цифрових технологій та інформаційних інструментів у їх діяльності. Дослідити рівень цифровізації та її впливу

на розвиток підприємств машинобудування є досить складним завданням [11]. Одним із показників є вкладення капітальних інвестицій у придбання програмного забезпечення (рис. 9).

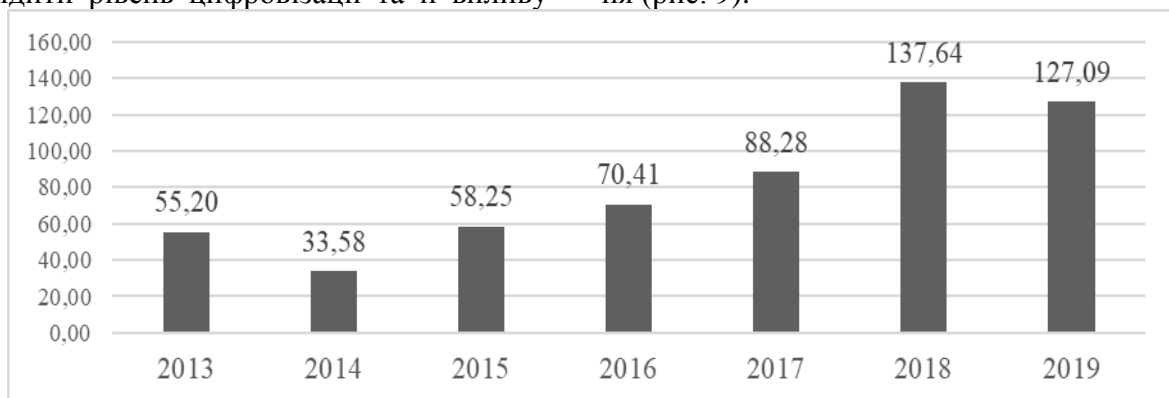

Рис. 9. Динаміка капітальних інвестицій у придбання програмного забезпечення підприємствами машинобудування у 2013–2019 роках, млн. грн

Побудовано за даними [7]

Сучасні умови цифрової економіки мотивують підприємства до оновлення та активного використання цифрових даних та інформаційних ресурсів. Як бачимо, вкладення коштів у програмне забезпечення підприємствами машинобудування не зупинялось навіть у кризові для галузі 2014–2016 роки, коли у структурі дохідності переважали збитки над прибутками. В останні два роки спостерігається збільшення обсягів капітальних інвестицій у інформаційні ресурси, у 2018 році було вкладено 137,64 млн. грн., а у 2019 році 127,09 млн. грн., що дозволяє зробити висновок про зростання ролі цифрових технологій у діяльності ма-

шинобудівних підприємств, що сприятиме оптимізації управління економічною безпекою.

Проте, в національній економіці України поряд із позитивними змінами залишається ще значна кількість умов тривалого характеру, які накопичилися на протязі минулих періодів із-за кризових явищ в економіці, які стримують мотивацію до розвитку національної промисловості на інноваційній основі із забезпеченням оптимального рівня економічної безпеки, залишають значну кількість невирішених проблем [12,13] та спонукають підприємства до пошуку нових адаптивних систем управління та розвитку.

Умови формування неоіндустріального суспільства спонукають підприємства до пошуків новітніх методів та моделей управління власною діяльністю, до якого можемо віднести когнітивне управління. Основною тенденцією в області когнітивного управління інноваційним розвитком підприємства стало активне застосування інформаційно-аналітичних і когнітивних систем підтримки рішень в інфраструктурі підприємств та організацій. Тому використання когнітивного менеджменту управліннями промислових підприємств, які повинні орієнтуватися у технологічних, економічних, політичних, соціальних та інших векторних направленостях, є підґрунтям для впливу на сфери інтересів підприємств [14], що у свою чергу впливатиме на формування неоіндустріального суспільства та буде відображати зацікавленість підприємств у розвитку та зростанні.

Висновки. Таким чином, сучасні тенденції розвитку підприємств машинобудування свідчать про наявні сприятливі передумови входження їх до неоіндустріального суспільства, а також водночас свідчать про вплив діяльності підприємств на його формування. Тобто, необхідно відзначити взаємозалежність розвитку підприємств та неоіндустріального суспільства, які є різними сторонами одного вектору розвитку вітчизняної економічної системи у рамках суспільства.

Оцінка передумов розвитку підприємств галузі машинобудування свідчить про наявність потенціалу до формування неоіндустріального суспільства, а також виявила, що у зв'язку з сучасними тенденціями демократизації господарської діяльності, направлення світових тенденції та трендів на формування біхевіористичного ведення бізнесу, постійної модернізації та глобальної цифровізації у контексті забезпечення управління розвитком підприємств потребує розробки та впровадження новітніх інструментів та моделей управління підприємствами.

Література

1. Дикань В. Л. Комплексний підхід до управління стійким розвитком підприємств машинобудування / В. Л. Дикань // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2015. – №49. – С. 11–18.

2. Ковальчук А. М. Аналіз передумов мотиваційного управління економічною безпекою підприємств машинобудівної галузі / А. М. Ковальчук // Бізнес-Інформ. – 2020. – №11. – С. 256–262

3. Машинобудівна галузь в Україні: потенціал та можливості для розширення експорту на період до 2021 року. [Електронний ресурс] – URL: <https://me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=f168fec7-9677-4ef1-9863-89b3cfa562ad> (дата звернення 15.03.2021)

4. Салоїд С. В. Внутрішні передумови формування економічної безпеки підприємств машинобудування / С. В. Салоїд // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2018. – Вип. 13–15. – С. 208–218.

5. Ареф'єва О. В. Особливості формування економічного потенціалу підприємств із позицій економічної безпеки / О. В. Ареф'єва, С. Г. Мізюк, М. Д. Ращепкін // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 22(1). – С. 5–9.

6. Сейсебаєва Н. Г. Проблеми відновлення виробничого потенціалу підприємств машинобудування / Н. Г. Сейсебаєва // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – 2015. – Вип. 6 (169). – С. 130–133.

7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.03.2021)

8. Копча Ю. Ю. Дослідження динаміки зовнішнього середовища підприємств машинобудівної галузі в контексті забезпечення економічної стійкості / Ю. Ю. Копча // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія: Економічні науки. – 2018. – №5. – С. 41–53.

9. Прохорова В. В. Управління економічними системами та процесами в умовах глобалізаційних трансформацій: монографія. За редакцією Прохорової В. В. – Х., 2020. – 297 с.

10. Kwilinski A. Trends of development of the information economy of Ukraine in the context of ensuring the communicative component of industrial enterprises. *Economics and Management*, 2018. – №1 (77). – pp. 64-70.

11. Ареф'єва О. В. Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення: монографія / О. В. Ареф'єва, О. М. Вовк. – К. : НАУ, 2020. – 232 с.

12. Пілецька С. Т. Система адаптивного управління підприємством в умовах мінливого зовнішнього середовища / С. Т. Пілецька, Т. Ю. Коритько // Бізнес-Інформ. – 2018. – №12 (491). – С. 435–440.

13. Ареф'єва О. В. Соціально-економічні умови інтелектуалізації управління холістичним розвитком підприємства / О. В. Ареф'єва, О. В. Полоус // Зб. наук. пр. НУК. – 2019. – № 2 (476). – С. 29–36.

14. Прохорова В. Конвергентно-когнітивні основи інноваційного розвитку промислових підприємств / В. Прохорова, О. Божанова, Ю. Дуднева // Адаптивне управління: теорія і практика. – Серія Економіка. – 2021. – № 10(20). URL : <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/363>

References

1. Dykan, V.L. (2015). Kompleksnyy pidkhid do upravlinnya stiykym rozvytkom pidpryyemstv mashynobuduvannya. *Visnyk ekonomiky transport i promyslovosti*, (49), 11-18.
2. Kovalchuk, A.M. (2020). Analiz peredumov motyvatsiynoho upravlinnya ekonomichnoyu bezpekoyu pidpryyemstv mashynobudivnoyi haluzi. *Biznes-Inform*, (11), 256-262. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-11-256-262>
3. Mashynobudivna haluz v Ukraini: potentsial ta mozhyvosti dlia rozshyennia eksportu na period do 2021 roku. Retrieved from <https://me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=f168fec7-9677-4ef1-9863-89b3cfa562ad>.
4. Saloyid, S.V. (2018). Vnutrishni peredumovy formuvannya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstv mashynobuduvannya. *Ekonomichnyy visnyk NTTU «KPI»*, (13-15), 208-218.
5. Arefieva, O.V., Mizyuk, S.H., & Rashchepkin, M.D. (2018). Osoblyvosti formuvannya ekonomichnoho potentsialu pidpryyemstv iz pozytsiy ekonomichnoyi bezpeky. *Naukovyy visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser.: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 22(1), 5-9.
6. Seysebayeva, N.H. (2015). Problemy vidnovlennya vyrobnychoho potentsialu pidpryyemstv mashynobuduvannya. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini: Zbirnyk naukovykh prats*, 6(169), 130-133
7. Ofitsiynyy sayt Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. Retrieved from <http://ukrstat.gov.ua>
8. Kopcha, Yu.Yu. (2018). Doslidzhennya dynamiky zovnishn'oho seredovyshecha pidpryyemstv mashynobudivnoyi haluzi v konteksti zabezpechennya ekonomichnoyi stiykosti. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohiy ta dyzaynu, Ser.: Ekonomichni nauky*, (5), 41-53. DOI: 10.30857/2413-0117.2018.5.4
9. Prokhorova, V.V. (2020). Upravlinnia ekonomichnymy systemamy ta protsesamy v umovakh hlobalizatsiynykh transformatsiy. *Khakriv*.
10. Kwilinski, A. (2018). Trends of development of the information economy of Ukraine in the context of ensuring the communicative component of industrial enterprises. *Economics and Management*, 1(77), 64-70.
11. Arefieva, O.V., & Vovk, O.M. (2020). Adaptivne upravlinnia pidpryyemstvamy v umovakh neotekhnolohichnoho vidtvorennia. *Kyiv: NAU*.
12. Piletska, S.T., & Korytko, T.Yu. (2018). Systema adaptivnoho upravlinnya pidpryyemstv v umovakh minlyvoho zovnishniogo seredovyshecha. *Biznes-Inform*, 12(491), 435-440.
13. Arefieva, O.V., & Polous, O.V. (2019). Sotsialno-ekonomichni umovy intelektualizatsii upravlinnia kholistychnym rozvytkom pidpryyemstva. *Socio-economic conditions of intellectualization of management of holistic development of the enterprise. Zbirnyk naukovykh prats NUK*, 2(476), 29-36. [https://doi.org/10.15589/znp2019.2\(476\).5](https://doi.org/10.15589/znp2019.2(476).5)
14. Prokhorova, V., Bozhanova, O., & Dudnyeva, Yu. (2021). Konverhentno-kohnityvni osnovy innovatsiynoho rozvytku promyslovykh pidpryyemstv. *Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka, Ser.: Ekonomika*, 10(20). Retrieved from <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/363> [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07)

СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МАШИНОСТРОЕНИЯ В РЕАЛИЯХ НЕОИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА

А. Н. Ковальчук, к. э. н., Национальный авиационный университет,

Ю. Ю. Копча, к. э. н., Национальный авиационный университет

Методология исследования. В результате проведенного исследования авторами были использованы следующие методы: статистического анализа – для исследования динамики основных показателей деятельности предприятий машиностроения; графический – для представления результатов исследования статистических показателей; обобщения – для выделения основных тенденций современного развития предприятий машиностроения.

Результаты. В статье исследованы основные предпосылки развития предприятий машиностроения в реалиях неоиндустриального общества. Рассмотрены тенденции мирового рынка товаров предприятий машиностроения и их отображения на отечественных предприятиях. Исследована динамика ВВП и перерабатывающей промышленности Украины. Выявленные тенденции развития предприятий машиностроения через значения индекса промышленной продукции в разрезе машиностроения. Проведено сравнение объемов произведенной и реализованной продукции предприятий машиностроительной отрасли как условий их развития в неоиндустриальном обществе. Исследована структура активов предприятий машиностроения как фактора обеспечения их оптимальной деятельности. Проведена оценка структуры предприятий машиностроения по прибыльности. Проанализирована динамика капитальных инвестиций предприятий машиностроительной отрасли и их расходы на программное обеспечение как предпосылки активной цифровой трансформации.

Новизна. В ходе диагностики современных предпосылок развития предприятий в условиях становления неоиндустриального общества обнаружена взаимозависимость развития предприятий и неоиндустриального общества, которые являются различными сторонами одного вектора развития отечественной экономической системы.

Практическая значимость. Предложено исследовать основные показатели деятельности предприятий машиностроительной отрасли для выявления тенденций и условий их развития в неоиндустриальном обществе через неотделимость развития предприятий от среды их функционирования.

Ключевые слова: развитие, предприятие, машиностроение, неоиндустриальное общество, потенциал, предпосылки, цифровизация, инновационное развитие, промышленность, адаптация

CURRENT PREREQUISITES FOR THE DEVELOPMENT OF ENGINEERING COMPANIES IN THE REALITIES OF THE NEO-INDUSTRIAL SOCIETY

A. M. Kovalchuk Ph. D (Econ.), National Aviation University

Yu. Yu. Kopcha, Ph. D (Econ.), National Aviation University

Methods. In the course of study the authors used the following methods: statistical analysis – to study the dynamics of the main indicators of engineering enterprises; graphical approach – to present the results of the study of statistical indicators; generalization – to highlight the main trends in the modern development of engineering enterprises.

Results. The article studies the basic prerequisites for the development of machine-building enterprises in the realities of a neo-industrial society. The tendencies of the world market of the goods of machine-building enterprises and their display at the domestic enterprises are considered. The dynamics of GDP and the processing industry of Ukraine is investigated. The tendencies of development of machine-building enterprises are revealed through the values of the index of industrial production in the context of machine-building. The comparison of the volumes of the produced and sold products of the machine-building enterprises as conditions of their development in a neo-industrial society is carried out. The structure of the assets of machine-building enterprises as a factor of their optimal activity is investigated. The estimation of the structure of machine building enterprises according to profitability is carried out. The dynamics of capital investments of machine-building enterprises is analyzed, as well as their software costs as a prerequisite for active digital transformation.

Novelty. The diagnostics of modern prerequisites for the development of enterprises in the conditions of the formation of neo-industrial society reveals the interdependence of enterprise development and neo-industrial society, which are different sides of the same vector of the domestic economic system in the framework of social development.

Practical value. It is proposed to study the main performance indicators of enterprises in the machine-building industry to identify trends and conditions of their development in the neo-industrial society through the inseparability of enterprise development from the environment of their functioning.

Keywords: development, enterprise, mechanical engineering, neo-industrial society, potential, preconditions, digitalization, innovative development, industry, adaptation.

Надійшла до редакції 26.02.21 р.